

MILJÖFÖRVALTNINGEN

VOC-märkning

Tillsynskampanj i färg- och lackhandeln

En rapport från miljöförvaltningen

Ulrika Iversen / Bertil Engdahl

September 2013

INNEHÅLL

Bakgrund	7
Kampanjens syfte	8
Kampanjens genomförande	8
Resultat	9
VOC-märkning	9
Övrig överlåtelsemärkning	9
Försäljningstillstånd.....	9
Förvaring av kemikalier.....	9
Säkerhetsdatablad	10
Hantering av farligt avfall.....	10
Diskussion	10
Slutsatser	10

Bakgrund

Miljöförvaltningen i Stockholm har under mars och april 2013 genomfört en tillsynskampanj riktad mot detaljister och grossister som säljer färger och lacker. I kampanjen besöktes 12 företag, varav åtta är detaljister och fyra är grossister. Vid inspektionerna kontrollerades VOC-märkningen, övrig överlåtelseinformation, eventuella försäljningstillstånd (tillstånd från länsstyrelsen för överlåtelse av särskilt farliga kemiska produkter) och hanteringen av kemikalier och farligt avfall.

När färger och lacker torkar avges VOC, som står för Volatile Organic Compounds, flyktiga organiska ämnen. Dessa ämnen förorenar luften och bidrar till bildandet av marknära ozon som är skadligt för växter och djur. För att begränsa utsläppen av VOC har regler (direktiv 2004/42/EG) införts i Kemikalieinspektionens föreskrift (KIFS 2008:2) om kemiska produkter och biotekniska organismer. Där regleras hur mycket av dessa ämnen som får ingå i olika färger för byggändamål och i produkter för fordonsreparation. Färger som används i industrin är undantagna eftersom det vid industriell användning kan antas att verksamheterna har sådan kompetens och tillsyn att VOC-informationen inte behövs på förpackningarna.

Halten VOC i produkten ska anges på etiketten. Där ska det också stå vilken kategori produkten tillhör och vilken den tillåtna maxhalten för kategorin är. Direktivet innebär inte något förbud mot att använda lösningsmedel i färg utan anger endast en maximal halt för de ingående flyktiga ämnena. Störst mängd VOC återfinns i tvåkomponentfärger och i ytbeläggningar som används till golv. Även kategorin enkomponentfärg kan innehålla mycket VOC. Den utgörs av både vatten- och lösningsmedelsbaserade färger som har en dekorativ funktion för inom- och utomhusbruk. Störst VOC-mängd i de produkter som används till fordonsreparationslackering finns i speciallack. Xylen och olika lacknaftor är de flyktiga organiska ämnen som är vanligast förekommande i dessa produkter.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden är lokal tillsynsmyndighet och har tillsynen i detaljist- och grossistledet. Kemikalieinspektionen (KemI) har tillsynsansvaret för primärleverantörer, dvs. de som tillverkar och för in produkter till Sverige.

Vid saluhållande och överlåtelse av kemiska produkter gäller ett antal regler. Beroende av hur produkten som överläts är klassificerad tillämpas särskilda regler om bland annat märkning med farosymbol och farobeteckning. För överlåtelse av särskilt farliga produkter finns regler om tillstånd, anteckningsskyldighet och förvaring.

Den lagstiftning som ligger till grund för tillsynen finns i miljöbalkens 14 kapitel med tillhörande förordningar och föreskrifter. Märknings- och klassificeringsbestämmelserna är gemensamma inom EU. Straffbestämmelser respektive miljöstraffavgifter finns i miljöbalkens 29 och 30 kapitel.

Den 20 januari 2009 trädde den nya EU-förordningen om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar (CLP) i kraft. Under en övergångsperiod fram till 2015 kommer KemI:s föreskrifter om klassificering och märkning (KIFS 2005:7) och den nya förordningen att gälla parallellt. Vid inspektionerna informerades företagen muntligt om de nya märkningsreglerna och informationsmaterial lämnades.

Tidigare, år 2002-2003, genomförde förvaltningen en tillsynskampanj där drygt 100 detaljister besöktes. År 2006 inspekterades dagligvaruhandeln och då kontrollerades

främst barnskyddande förslutningar. År 2009 besöktes 40 detaljister för kontroll av märkning, barnskyddande förslutning, kännbar varningsmärkning m.m.

Kampanjens syfte

Det främsta syftet med kampanjen var att kontrollera att överlåtelseinformationen på förpackningarna avseende VOC tillämpades. Även övrig överlåtelseinformation granskades och också om företaget sålde särskilt farliga kemiska produkter. Dessutom kontrollerades förvaringen och hanteringen av kemikalier och farligt avfall.

Den som använder en kemisk produkt har ett stort ansvar för att produkten hanteras på ett sådant sätt att den inte orsakar skador på hälsa eller miljö. För att användaren ska kunna ta det ansvaret måste det framgå vilka produktens inneboende risker är. Den kunskapen ska användaren, bland annat, kunna hämta från överlåtelsemärkningen. Därför är det viktigt att märkningen har utförts på ett korrekt och standardiserat sätt som är lätt att tolka för användaren. Märkningen kan då leda till att ett bättre produktval görs och att produkten kan hanteras på ett säkert sätt. Genom att bedriva tillsyn i detaljist- och grossistledet kan brister i överlåtelseinformationen om kemiska produkter upptäckas.

Kampanjens genomförande

I Stockholm finns många detaljister och grossister som säljer färg och lack. I den här kampanjen har miljöförvaltningen besökt ett urval av dessa. Urvalet har gjorts utifrån vilka varumärken de säljer för att på så sätt täcka in så många produkter som möjligt. Tre av de inspekterade företagen säljer billack, två säljer industrifärg och de övriga säljer ”vanlig” målarfärg.

Tillsynen har utgått ifrån de uppgifter som går att utläsa av överlåtelsemärkningen. Produkterna ska vara märkta med en eller flera faroklasser och ha olika risk- och skyddsfraser. Märkningen ska göras utifrån hur produkten har klassificerats. Förvaltningen har inte gjort någon bedömning av märkningens riktighet i förhållande till produktens innehåll, dvs. inte bedömt om den är rätt klassificerad. Märkningen måste vara på svenska.

Vid tillsynen kontrollerades att företagen har rutiner för att tillhandahålla säkerhetsdatablad då produkter säljs till yrkesmässiga användare. Det kontrollerades även om det finns produkter som kräver försäljningstillstånd i sortimentet och i dessa fall efterfrågades tillståndet samt de anteckningar om överlåtelse av särskilt farliga produkter som ska föras. Vidare granskades förvaringen av kemikalier, d.v.s. om det fanns golvbrunnar i närheten, om invallningar saknades och att de hade tillgång till absorptionsmedel. Dessutom kontrollerades förvaring och märkning av farligt avfall och att den som transporterar avfallet har tillstånd för transport av farligt avfall.

Inspektionerna bokades via telefon och därefter skickades en bekräftelse på bokningen via e-post med ett informationsbrev om kampanjen. Kampanjen har utförts av två inspektörer som i de flesta fall besökte företagen gemensamt. Vid inspektionerna granskades märkningen av butikens produkter. De brister som förekom antecknades och dokumenterades genom fotografering. Bristerna påtalades för butiksinnehavaren och de ombads att plocka bort felaktiga produkter från hyllorna. Produkterna skulle antingen märkas om innan de kunde säljas, alternativt skickas iväg som farligt avfall. Butiken uppmanades också att ta kontakt med leverantören för att påpeka bristerna. Till varje butik skickades sedan ett inspektionsprotokoll som tog upp de anmärkningar som noterats

vid besöket. Företagen uppmanades att åtgärda bristerna. En återkoppling, via telefon, gjordes för att kontrollera att bristerna åtgärdats.

Efter avslutad handläggning debiteras verksamhetsutövarna för tillsynstiden. Information om tillsynsavgiften gavs i det brev som skickades ut före inspektionen.

Resultatet av kampanjen kommer också att redovisas till Kemikalieinspektionen i den enkät de har för årlig inrapportering av tillsynen.

Resultat

Av 12 inspekterade företag fick alla företag någon form av anmärkning.

Två av företagen som inspekterades sålde också en del produkter som de själva importerat. De av dessa produkter som fick anmärkningar har dokumenterats och fotograferats. Ärendet har sedan skickats över till Kemikalieinspektionen, som har tillsynen över primärleverantörer, för vidare handläggning.

VOC-märkning

Miljöförvaltningen gjorde bedömningen att den VOC-märkning som ska finnas saknades hos fem produkter. En av dessa produkter har märkts om och fyra har skickats som farligt avfall.

Övrig överlåtelsemärkning

Brister i övrig överlåtelsemärkning hittades hos ett 20-tal produkter. I de flesta fall handlade det om att produkter med föråldrad märkning blivit kvar på hyllorna.

Alla hälso- eller miljöfarliga varor ska ha varningsmärkning på svenska. Hos två företag hittades produkter som saknade svensk varningstext. Ett av dessa företag är importör och ärendet har därför skickats till Kemikalieinspektionen för handläggning. I det andra fallet rörde det sig om två produkter som saknade svensk text. Den ena produkten returnerade företaget till leverantören och den andra har de själva försett med svensk text som de erhöll från leverantören. Företaget har fått en underrättelse om miljöstraffavgift.

Enligt förordningen om miljöstraffavgift ska en miljöstraffavgift på 5000 kr betalas av återförsäljare som i yrkesmässig verksamhet erbjuder eller säljer farliga kemiska produkter i förpackningar som har en farosymbol och där risk- och skyddsinformationen finns på främmande språk men inte på svenska.

Försäljningstillstånd

Det krävs tillstånd från länsstyrelsen för att överlåta särskilt farliga kemiska produkter, t.ex. produkter med dödskallemärkning. Försäljningen av den här typen av produkter innebär också att verksamhetsutövaren måste föra anteckningar om försäljningen. Tre företag fick anmärkning för att de saluhöll särskilt farliga produkter utan att ha tillstånd. Ett av dessa företag har efter inspektionen erhållit försäljningstillstånd från länsstyrelsen, ett annat företag kunde efter inspektionen uppvisa dispens från länsstyrelsen att sälja dessa produkter p.g.a. lång handläggningstid hos länsstyrelsen. Det tredje företaget har på uppmaning från miljöförvaltningen nu sökt tillstånd.

Förvaring av kemikalier

Kemikalier ska som regel inte förvaras nära någon golvbrunn. Om kemikalier ändå förvaras nära en golvbrunn ska de vallas in. Invallningen ska klara det största kärlets volym plus 10 % av övriga kärls volym. Brister i förvaringen av kemikalier förekom i två fall. Dessutom hade tre företag inte absorptionsmedel tillgängligt.

Säkerhetsdatablad

Butiker som säljer produkter som är hälso- eller miljöskadliga ska tillhandahålla säkerhetsdatablad för produkter som överläts till yrkesmässiga användare. Vid tillsynsbesöken fick butikerna visa hur de uppfyller detta krav. Butikerna uppgav att de antingen alltid skickar med säkerhetsdatabladen per automatik eller att de skickar med dem vid första leverans och sedan endast när de uppdateras. Andra uppgav att de endast tillhandahåller säkerhetsdatabladen via internet. Miljöförvaltningen gjorde ingen värdering av innehållet i säkerhetsdatabladen.

Hantering av farligt avfall

Brister i märkning och förvaring av farligt avfall förekom i sex fall. Det finns inte några detaljerade lagkrav kring detta men med hänvisning till försiktighetsprincipen ställs krav på att kemikalier och avfall inte ska kunna nå avloppet genom att golvbrunnar inte får finnas eller att avfallet eller kemikalierna ska vallas in. Att avfallet ska märkas med innehåll är också ett krav som kan ställas.

Tre företag fick anmärkning för att de inte anmält transport av farligt avfall till länsstyrelsen alternativt att de anlitar ett företag som inte har tillstånd för borttransport av farligt avfall. Två av företagen har nu skrivit avtal med godkända transportörer. Det tredje företaget kommer, när det blir dags för borttransport (de har mycket små mängder farligt avfall), att anlita ett företag med tillstånd.

Diskussion

Vid tillsynsbesöken framkom att två av de besökta företagen också var primärleverantörer, dvs. de sålde produkter som de själva importerat. Det innebär att miljöförvaltningen inte får bedriva tillsyn just på dessa produkter utan bara de produkter som de köpt av svenska leverantörer. Konsekvensen är att förvaltningen granskar delar av sortimentet och att KemI också måste inspektera företaget för att granska ”sin” del. Förvaltningen har rapporterat till KemI att företagen hade allvarliga brister i överlåtelseinformationen på de importerade produkterna.

Märkningsreglerna för VOC är i vissa fall så krångligt utformade att det är svårt att bedriva tillsyn. Ett exempel på detta är bättringsfärg för traktorer. Bättringsfärgen ska ha VOC-märkning om traktorn är registrerad för vägtrafik men inte om den bara ska användas i jordbruket. Ett annat exempel är träskyddsolja för till exempel altanräcket som ska vara VOC-märkt medan om samma olja ska användas till altanmöblerna så behöver den inte VOC-märkas.

Slutsatsen av kampanjen är ändå att märkningsreglerna för VOC tillämpas för de produkter som nu levereras. De produkter som saknade VOC-märkning var genomgående äldre förpackningar som blivit kvar på butikshyllorna.

Slutsatser

- Relativt få fel hittades vad gäller VOC-märkningen.
- Tillsynen av VOC-märkningen försvåras av reglernas detaljeringsgrad och den bristande logiken. Se ovan under rubrik Diskussion.

VOC-märkningError! Use the Home tab to apply Rubrik 1 to the text that you want to appear here.

- Förvaltningens uppfattning är att man bör söka få till stånd en ändring/mer logisk struktur vad avser VOC-märkning. Då bestämmelserna stammar från EG-direktiv bör KemI undersöka möjligheterna i denna del.
- Det vanligaste felet var märkning och förvaring av farligt avfall. Sex företag fick anmärkning på detta.
- Vid direktimport av produkter är risken större att märkningen är felaktig, t.ex. att det inte finns någon märkning på svenska. Produkter som köps in via svenska leverantörer är i huvudsak rätt märkta. Där ser förvaltningen att det skett en förbättring jämfört med tidigare kampanjer. Leverantörerna är de som har det största ansvaret för att en produkt har rätt märkning.

Bilaga 1. Informationsbrev inför inspektion – ”Tillsyn i butiker som säljer färg och lacker som innehåller flyktiga organiska föreningar (VOC)”

Bilaga 2. Checklista projekt VOC

Lista över besökta företag

ABC Färgekonomi
Alcro-Beckers Yrkesbutik
Bilreservdelshuset i Stockholm (BDS)
Caparol Sverige
Flügger
Günthers Målarbod
Industrifärg CTW & Danab
Italia Billacker
Liwa Gruppen
Nya Bohab Maskinkomponenter
Stockholm Färgcenter
Syntema färg i Stockholm

Birger Jarlsgatan 65, 113 56 Stockholm
Johannesfredsvägen 12, 168 69 Bromma
Fagerstagatan 3, 163 53 Spånga
Västberga allé 26, 126 30 Hägersten
Karlsbodavägen 13, 168 67 Bromma
Malmköpingsvägen 48, 125 40 Älvsjö
Elektravägen 64, 126 30 Hägersten
Göksholmsbacken 13 A, 124 74 Bandhagen
Stallarholmsvägen 31, 124 59 Bandhagen
Stormbyvägen 7, 163 55 Spånga
Tomtebogatan 14, 113 39 Stockholm
Varuvägen 32, 125 30 Älvsjö

VOC-märkningError! Use the Home tab to apply Rubrik 1 to the text that you want to appear here.

Anmärkningar vid inspektion

FÖRETAG	SAKNAR VOC-MÄRKN.	SAKNAR FÖR-SÄLJNINGSTILLSTÅND	SAKNAR SVENSK TEXT	UNDERMÅLIG MÄRKNING	MÄRKN./FÖRVARING FARLIGT AVFALL	BORTTRANSPORT FARLIGT AVFALL	KEMI-KALIE-FÖRVARING	ABSORBENT SAKNAS
ABC Färgekonomi	x	x	x					
Alcro-Beckers Yrkesbutik	x	x			x			
Bilreservdelshuset i Sthlm				x	x	x		
Caparol					x			x
Flügger					x		x	
Günthers Målarbod								x
Industrifärg CTW & Danab			x					
Italia Billacker				x	x		x	
Liwa Gruppen						x		
Nya Bohab Maskinkomponenter		x			x			
Stockholm Färgcenter	x					x		
Syntema färg				x				x